

ETS 143

ARHEOLOOGIAPÄRANDI KAITSE EUROOPA KONVENTSIOON (UUESTI LÄBI VAADATUD)

Sõlmitud Vallettas 16. jaanuaril 1992. a.

PREAMBUL

Euroopa Nõukogu liikmesriigid ning teised käesolevale konventsioonile alla kirjutavad Euroopa kultuurikonventsiooni osalisriigid, arvestades, et Euroopa Nõukogu sihiks on saavutada suuremat ühtsust liikmete vahel, eriti eesmärgiga kaitsta ning teostada ideaale ja põhimõtteid, mis on nende ühine pärand; pidades silmas 19. detsembril 1954. a. Pariisis alla kirjutatud Euroopa kultuurikonventsiooni, eriti selle artikleid 1 ja 5; pidades silmas 3. oktoobril 1985. a. Granadas alla kirjutatud Euroopa arhitektuuripärandi kaitse konventsiooni; pidades silmas 23. juunil 1985. a. Delfis alla kirjutatud kultuuriväärtusega seonduvate kuritegude Euroopa konventsiooni; pidades silmas Parlamentaarse Assamblee soovitusi arheoloogia osas, eriti soovitusi nr. 848 (1978), 921 (1981) ja 1072 (1988); pidades silmas soovitust nr. R (89) 5, mis puudutab arheoloogiapärandi kaitset ja esiletõstmist linnade ja maapiirkondade planeerimisel; meenutades, et arheoloogiapärand on määrava tähtsusega inimkonna ajaloo tundmise seisukohalt; võttes teatavaks, et Euroopa arheoloogiapärand, mis annab tõendusmaterjali muistse ajaloo kohta, on tõsise halvenemise ohus üha suurema arvu laiahaardeliste planeerimiskavade, loomulike riskide, salajaste ja mitteteaduslike kaevamiste ning avalikkuse poolt ebapiisava teadvustamise tõttu; kinnitades, et seal, kus seda veel pole tehtud, on oluline sisse seada asjakohane administratiivne ja teadusliku järelevalve protseduur, ning et arheoloogiapärandi kaitse vajadus peaks peegelduma linna- ja maaterritooriumide planeerimises ning kultuuri arengu poliitikas; rõhutades, et vastutus arheoloogiapärandi kaitse eest ei peaks lasuma mitte ainult vahetult asjaomasel riigil, vaid kõigil Euroopa maadel, kusjuures eesmärgiks on halvenemise riski vähendamine ning säilitamise propageerimine ekspertide vahetusele ning kogemuste võrdlusele kaasa aitamise teel; märkides vajadust lõpuni välja arendada põhimõtted, mis on sõnastatud Londonis 6. mail 1969. a. allakirjutatud arheoloogiapärandi kaitse Euroopa konventsioonis, on nad Euroopa riikide planeerimispoliitika arengu tulemusena kokku leppinud alljärgnevas:

ARHEOLOOGIAPÄRANDI MÕISTE

Artikkel 1

1 Käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni eesmärk on kaitsta arheoloogiapärandit kui Euroopa kollektiivse mälu allikat ning ajaloolise ja teadusliku uurimistöo vahendit.

2 Sel eesmärgil peetakse arheoloogiapärandi elementideks kõiki eelnevatest ajajärkudest pärinevaid inimtegevuse säilmeid, esemeid ja igasuguseid muid jälgi:

- i mille kaitse ja uurimine aitab rekonstrueerida inimkonna ajalugu ning tema suhteid looduskeskkonnaga;
- ii mille põhilisteks informatsiooniallikateks on väljakaevamised või leiud või muud inimkonna ja temaga seotud keskkonna uurimise meetodid;
- iii mis asuvad poolte jurisdiktsiooni alla kuuluval mis tahes alal.

3 Arheoloogiapärandi hulka kuuluvad rajatised, ehitised, hooneterühmad, inimtegevuse tulemusena muudetud paigad, liikuvad objektid ning muud liiki mälestised, samuti nendega seostuv ümbrus nii maa peal kui ka vee all.

PÄRANDI VÄLJASELGITAMINE JA KAITSEABINÕUD

Artikkel 2

Iga pool kohustub vastava riigi jaoks sobival viisil sisse seadma arheoloogiapärandi kaitse õigussüsteemi, sätestades selles:

- i arheoloogiapärandi arvestuse ning kaitstavate mälestiste ja alade tähistuse;

ii arheoloogiliste kaitsealade loomise isegi siis, kui maapinnal ega vee all nähtavaid jälgi ei ole, et säilitada järeltulevatele põlvetele arheoloogilist uurimismaterjali;
iii arheoloogiapärandi elementide juhuleidude puhul pädevate võimude kohustuslik teavitamine leidja poolt ning nende uurimise võimaldamine.

Artikkel 3

Arheoloogiapärandi säilitamiseks ning arheoloogilise uurimistöö teadusliku tähtsuse tagamiseks kohustub iga pool:
i kohaldama niisugust kaevamiseks ja muuks arheoloogiliseks tegevuseks lubade andmise ja järelevalve protseduuri, et:
a hoida ära mis tahes illegaalseid kaevamisi ning arheoloogiapärandi elementide kõrvaltoimetamist;
b kindlustada, et arheoloogilisi kaevamisi ning sondeerimisi viiakse läbi teaduslikul alusel ning eeldusel, et:
- seal, kus vähegi võimalik, kasutatakse mittedestruktiivseid uurimismeetodeid;
- et arheoloogiapärandi elemente ei avata ega jäeta katmata kaevamise ajal või pärast kaevamiste lõppu ilma, et rakendataks abinõud nende asjakohaseks säilitamiseks, konserveerimiseks ning hoolduseks;
ii kindlustama, et kaevamisi ja muid potentsiaalselt destruktivseid võtteid teostavad ainult kvalifitseeritud, spetsiaalselt selleks volitatud isikud;
iii juhul, kui siseriiklikud seadused seda lubavad, kehtestama eriload metalliotsijate ning igasuguste muude arheoloogilises uurimistöös rakendatavate otsimisvahendite või -meetodite kasutamiseks.

Artikkel 4

Iga pool kohustub võtma meetmeid arheoloogiapärandi füüsiliseks kaitseks, kehtestades vastavalt olukorrale sätted:
i arheoloogilisteks kaitsealadeks kavandatud alade omandamiseks või nende muul kohasel viisil kaitsmiseks avaliku võimu poolt;
ii arheoloogiapärandi konserveerimiseks ja säilitamiseks, soovitatavalt in situ;
iii oma esialgselt leiukohast eemaldatud arheoloogiliste säilmete jaoks hoidlate rajamiseks.

ARHEOLOOGIAPÄRANDI TERVIKLIK KONSERVEERIMINE

Artikkel 5

Iga pool kohustub:
i püüdma omavahel kokku viia ja ühildada arheoloogia ja arengukavade nõuded, kindlustades arheoloogide osavõtu:
a arheoloogiamälestiste ja kaitsealade kaitse, konserveerimise ning esiletõstmise tasakaalustatud strateegiate kindlustamisele suunatud planeerimispoliitikast;
b eri astmete planeerimiskavadest;
ii kindlustama arheoloogide, linna- ja piirkondlike planeerijate süstemaatilised vastastikused konsultatsioonid, et võimaldada:
a teha muudatusi arenguplaanidesse, kui need võivad kahjustada arheoloogiapärandit;
b eraldada piisavalt aega ja vahendeid arheoloogilise leiukoha asjakohaseks teaduslikuks uurimiseks ning selle tulemuste publitseerimiseks;
iii kindlustama, et keskkonda mõjutavate projektide hindamisel ning neil põhinevate otsuste tegemisel võetakse täiel määral arvesse arheoloogilised leiupaigad ning nende ümbrus;
iv juhul, kui ehitustööde käigus tuleb ilmsiks arheoloogiapärandi elemente, nägema võimaluse korral ette sätted nende konserveerimiseks in situ;
v tagama, et arheoloogiliste leiupaikade avamine avalikkusele, eriti igasugused struktuursed ümberkorraldused suure hulga külastajate vastuvõtmiseks, ei mõjuta nende paikade ega nende ümbruse arheoloogilist ja teaduslikku iseloomu.

ARHEOLOOGILISE UURIMIS- JA KONSERVEERIMISTÖÖ FINANTSEERIMINE

Artikkel 6

Iga pool kohustub:
i korraldama ühiskonna rahalise toetuse arheoloogilisele uurimistööle riiklike, piirkondlike või kohalike võimude kaudu vastavalt nende pädevusele;
ii eraldama rohkem materiaalseid vahendeid arheoloogilisteks päästekaevamisteks:

a võttes sobivaid meetmeid tagamaks, et suuremate avalike ja eraarengukavade puhul oleks ühiskonna või erasektori vahenditest ette nähtud täielik kate sellega seotud vajalike arheoloogiliste tööde teostamiseks;

b nähes seesuguste arengukavade eelarves analoogiliselt keskkonnakaitse ja piirkondliku planeerimise alaste mõju-uuringutega ette vastavad kulud arheoloogilisteks eeluuringuteks ja sondeerimisteks, teaduslikuks koondaruandeks ning leidude täielikuks ülestähendamiseks ja publitseerimiseks.

TEADUSLIKU INFORMATSIOONI KOGUMINE JA LEVITAMINE

Artikkel 7

Arheoloogiliste leidude uurimise ja nende kohta teadmiste levitamise hõlbustamiseks kohustub iga pool:

i koostama või ajakohastama oma jurisdiktsiooni alla kuuluva ala arheoloogiliste leiupaikade ülevaateid, arvestust ning kaarte;

ii võtma kõikvõimalikke praktilisi meetmeid, tagamaks kirjastamiskõlblike teaduslike kokkuvõtete koostamise vahetult arheoloogiliste tööde lõppemise järel enne põhjalike uurimistulemuste publitseerimist.

Artikkel 8

Iga pool kohustub:

i hõlbustama arheoloogiapärandi elementide siseriiklikku ja rahvusvahelist vahetust professionaalsetel teaduslikel eesmärkidel, võttes samal ajal tarvitusele meetmeid vältimaks, et seesugune vahetus ei kahjusta mingil määral nende elementide kultuurilist ega teaduslikku väärtust;

ii aitama kaasa informatsiooni koondamisele käimasoleva arheoloogilise uurimistöö ja arheoloogiliste kaevamiste kohta ning rahvusvaheliste uurimisprogrammide organiseerimisele.

AVALIKKUSE TEADLIKKUSE TÕSTMINE

Artikkel 9

Iga pool kohustub:

i korraldama kasvatuslikke üritusi, et tõsta ja arendada avalikkuse teadlikkust arheoloogiapärandi väärtusest ning mõista minevikku ning seda pärandit varitsevaid ohte;

ii parandada avalikkuse juurdepääsu olulistele arheoloogiapärandi elementidele, eriti leiukohtadele, ning ergutada sobivalt valitud arheoloogiaobjektide näitamist avalikkusele.

ARHEOLOOGIAPÄRANDI ELEMENTIDE ILLEGAALSE RINGLUSE TAKISTAMINE

Artikkel 10

Iga pool kohustub:

i kokku leppima asjakohaste pädevate võimude ja teadusasutustega, et koguda informatsiooni mis tahes kindlaks tehtud illegaalsete kaevamiste kohta;

ii informeerima pädevaid võime päritoluriigis, kes on käesoleva konventsiooni pool, kõigist pakutavatest esemetest, mis pärinevad või kahtlustatakse pärinevat illegaalsetelt kaevamistelt või seaduslikelt kaevamistelt seadusevastasel viisil, ning andma nende vajaliku kirjelduse;

iii võtma vajalikud meetmed tagamaks, et riigi poolt kontrollitava ostupoliitikaga muuseumid ja muud samalaadsed asutused ei omanda arheoloogiapärandi elemente, mida kahtlustatakse pärinevat kontrollimata leidudest või illegaalsetelt kaevamistelt või seaduslikelt kaevamistelt seadusevastasel viisil;

iv poole territooriumil asuvate muuseumide ja samalaadsete asutuste puhul, mille ostupoliitika ei ole riigi poolt kontrollitav:

a tegema neile teatavaks käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni teksti;

b mitte säästma jõudu, et tagada ülalpool lõikes 3 sätestatud põhimõtete järgimine nimetatud muuseumide ja asutuste poolt;

v kasvatustöö, teabelevi, valvsuse ja koostöö teel maksimaalselt piirama kontrollimata leidudest või illegaalsetelt kaevamiselt või seaduslikelt kaevamistelt seadusevastasel viisil pärinevate arheoloogiapärandi elementide liikumist.

Artikkel 11

Ükski käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni säte ei mõjuta olemasolevaid või tulevasti poolte vahel sõlmitud või sõlmitavaid kahe- või mitmepoolseid arheoloogiapärandi elementide illegaalset ringlust või nende seaduslikule omanikule tagastamist puudutavaid lepinguid.

VASTASTIKUNE TEHNILINE JA TEADUSLIK ABI

Artikkel 12

Pooled kohustuvad:

i võimaldama tehnilist ja teaduslikku abi kogemuste koondamise ja ekspertide vahetamise teel arheoloogiapärandit puudutavates küsimustes;

ii vastavate siseriiklike õigusaktide või neid siduvate rahvusvaheliste kokkulepete alusel ergutama arheoloogiapärandisäilitamise, sealhulgas täiendõppe eest vastavate spetsialistide vahetust.

(UUESTI LÄBI VAADATUD) KONVENTSIOONI RAKENDAMISE KONTROLL

Artikkel 13

Käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni mõttes jälgib (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni rakendamist Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee poolt Euroopa Nõukogu põhikirja artikli 17 alusel nimetatud ekspertide komisjon, eriti aga:

i teeb Euroopa Nõukogu Ministrite Komiteele perioodilisettekandeid arheoloogiamälestiste kaitse poliitika olukorra (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni osalistes riikides ning (uuesti läbi vaadatud) konventsioonis sisalduvate põhimõtete rakendamise kohta;

ii teeb Euroopa Nõukogu Ministrite Komiteele ettepanekuid (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni sätete rakendamise meetmete kohta, sealhulgas mitmepoolsete ürituste, (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni parandamise või selles muudatuste tegemise ning avaliku arvamuse informeerimise kohta (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni eesmärkidest;

iii teeb Euroopa Nõukogu Ministrite Komiteele soovitusi (uuesti läbi vaadatud) konventsiooniga ühinemise ettepanekute tegemiseks riikidele, kes ei ole Euroopa Nõukogu liikmed.

LÕPPSÄTTED

Artikkel 14

1 Käesolev (uuesti läbi vaadatud) konventsioon on avatud allakirjutamiseks Euroopa Nõukogu liikmesriikidele ning teistele Euroopa kultuurikonventsiooni osalisriikidele. Konventsioon kuulub ratifitseerimisele, vastuvõtmisele või kinnitamisele. Ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendid deponeeritakse Euroopa Nõukogu peasekretäri juurde.

2 Riigid, kes on Londonis 6. mail 1969. a. alla kirjutatud arhitektuuripärandi kaitse Euroopa konventsiooni pooled, ei või oma ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerida muidu, kui nad on nimetatud konventsiooni eelnevalt denonsseerinud või teevad seda samaaegselt.

3 Käesolev (uuesti läbi vaadatud) konventsioon jõustub kuue kuu möödudes päevast, mil neli riiki, kellest vähemalt kolm on Euroopa Nõukogu liikmesriigid, on väljendanud nõusolekut lugeda end seotuks (uuesti läbi vaadatud) konventsiooniga vastavalt eelmiste lõigete sätetele.

4 Juhul kui 6. mai 1969. a. konventsiooni denonsseerimine ei astuks jõusse samaaegselt käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni jõustumisega, nagu kahe eelmise lõikega ette nähtud, võib lepinguosaline riik ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimisel deklareerida, et ta jätkab 6. mai 1969. a. konventsiooni rakendamist kuni käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni jõustumiseni.

5 Iga allakirjutanud riigi suhtes, kes oma nõusolekut (uuesti läbi vaadatud) konventsiooniga seotuse kohta väljendab hiljem, jõustub see kuue kuu möödudes päevast pealeratifitseerimis-, vastuvõtmis- või kinnitamisdokumendi deponeerimist.

Artikkel 15

1 Pärast käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni jõustumist võib Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee teha mis tahes riigile, kes ei ole Nõukogu ega Euroopa

Majandusühenduse liige, ettepaneku ühineda käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooniga enamuse poolt vastuvõetud otsuse alusel vastavalt Euroopa Nõukogu põhikirja artiklile 20 d ning Komiteesse valitud lepinguosaliste riikide esindajate ühehäälsel otsusel.

2 Iga ühineva riigi, ning kui konventsiooniga peaks ühinema Euroopa Majandusühendus, siis ka viimase suhtes jõustub (uuesti läbi vaadatud) konventsioon kuue kuu möödudes päevast, mil nad on deponeerinud ühinemisdokumendi Euroopa Nõukogu peasekretäri juures.

Artikkel 16

1 Iga riik võib allakirjutamisel või ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, kinnitamis- või ühinemisdokumendi deponeerimisel täpsustada territooriumi või territooriumid, mille suhtes käesolevat (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni kohaldatakse.

2 Iga riik võib ka hiljem mis tahes ajal Euroopa Nõukogu peasekretärile esitatud deklaratsiooni alusel laiendada käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni kohaldamist mis tahes muule deklaratsioonis nimetatud territooriumile. Sellise territooriumi suhtes jõustub (uuesti läbi vaadatud) konventsioon kuue kuu möödudes päevast, mil peasekretär sai vastava deklaratsiooni kätte.

3 Kahe eelmise lõike alusel tehtud deklaratsiooni võib deklaratsioonis nimetatud territooriumi suhtes tagasi võtta peasekretärile vastava teate esitamise teel. Tagasivõtmine jõustub kuue kuu möödudes päevast, mil peasekretär sai vastava teate kätte.

Artikkel 17

1 Iga pool võib mis tahes ajal käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni denonsseerida, edastades Euroopa Nõukogu peasekretärile vastava teate.

2 Selline denonsseerimine jõustub kuue kuu möödudes päevast, mil peasekretär sai vastava teate kätte.

Artikkel 18

Euroopa Nõukogu peasekretär teavitab Euroopa Nõukogu liikmesriike, teisi Euroopa kultuurikonventsiooni osalisriike ja mis tahes riike või Euroopa Majandusühendust, kes on ühinenud või kellele on tehtud ettepanek ühineda käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooniga:

i igast allakirjutamisest;

ii igast ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, kinnitamis- või ühinemisdokumendi deponeerimisest;

iii igast käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooni jõustumise kuupäevast vastavalt artiklitele 14, 15 ja 16;

iv teistest käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooniga seotud toimingutest, teadetest või teatistest.

Ülaltoodu kinnituseks on selleks täielikult volitatud isikud käesolevale (uuesti läbi vaadatud) konventsioonile alla kirjutanud.

Koostatud 16. jaanuaril 1992. aastal Vallettas inglise ja prantsuse keeles, kusjuures mõlemad tekstid on võrdselt autentsed, ühes eksemplaris, mis deponeeritakse Euroopa Nõukogu arhiivi. Euroopa Nõukogu peasekretär edastab tõendatud koopiad igale Euroopa Nõukogu liikmesriigile, teistele Euroopa kultuurikonventsiooni osalisriikidele ning mis tahes muudele riikidele, kes ei ole Euroopa Nõukogu liikmesriigid, või Euroopa Majandusühendusele, kui neile tehakse ettepanek käesoleva (uuesti läbi vaadatud) konventsiooniga ühineda.